

Сергієнко Н.П

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах

Національний університет цивільного захисту України

м. Харків, Україна

Крамна К. С.

курсантка 3-го курсу соціально-психологічного факультету

Національний університет цивільного захисту України

м. Харків, Україна

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

Актуальність дослідження самоактуалізації особистості підкріплюється сучасним запитом соціуму до розкриття власних здібностей і талантів із прагненням до ствердження своєї унікальності та досягнення успіху у житті. Саме цей запит на індивідуальність, на виокремлення себе із «сірої маси» натовпу спонукає особистість до більш яскравої самопрезентації.

Самоактуалізація (етимологічно від слова «актуалізація») означає перехід зі стану можливості в стан дійсності, тому зміст самоактуалізації як процесу саморозвитку особистості найбільш точно виражає слово «прояв». Проявити себе - виявити свої можливості, здібності [1]

Поняття «самоактуалізація» займає один з центральних фокусів уваги напрямку гуманістичної психології. Єдино прийнятого розуміння досліджуваного поняття у сучасній психологічній науковій літературі не існує. Серед дослідників цього питання можна виокремити К. Гольдштейна, А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла, А. Адлера, Е. Шострома, Д. А. Леонтьєва, Є. Є. Вахромова, М. І. Козлова та інших [1;2].

Важливою умовою успішної інтеграції людини в суспільство є розвиток внутрішньо та зовнішньо узгодженої системи соціально-психологічних засобів організації власного життя, тобто стилю життя. Одним з механізмів

перебудови індивідуальних якостей на інтегровану систему саморегуляції особистості є процес її самоактуалізації

Оскільки самоактуалізація є найвищим рівнем розвитку людини, то на шляху до її досягнення необхідно пройти велику кількість перешкод у формуванні особистості, як фізичних так і психологічних.

Потреба у самоактуалізації найбільше актуалізується саме у віці ранньої молодості. Зокрема, Е. Еріксон [1] розглядає цей період в якості розгортання кризи самоідентифікації. Саме тоді у свідомості особистості постають питання сенсу життя та власного призначення. Однак, під впливом різних обставин вона може переживати ряд соціальних страхів, набутих у різні проміжки життя, та які певним чином впливають на самоактуалізацію та на особистісний ріст та розвиток людини.

На думку О. В. Самаль самоактуалізація у студентської молоді активізується в результаті протиріччя між уявленнями про професію та її реальною суттю, з одного боку, та між уявленнями про себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності і своїми реальними можливостями, з іншого [2]. Однак, саме усвідомлення наявності цих протиріч здатне викликати розчарування в собі або в обраній сфері професійної діяльності.

Варто зазначити, що самоактуалізація не полягає лише у вдосконаленні своїх здібностей (хоча саме це традиційно і вважається сенсом цього терміну у загальному значенні). Залежно від спрямованості особистості можна розвиватися: в напрямку до Бога: поклоніння та смиренність задля спасіння душі та набуття святості; в напрямку до себе: пошук збалансованого, гармонійного стану буття; в напрямку до успіху: розвиток здібностей та набуття навичок для ведення успішного бізнесу; в напрямку до вдосконалення: максимальний розвиток власних можливостей і здібностей.

Самоактуалізація - це безперервна реалізація потенційних можливостей, здібностей і талантів, як звершення своєї місії, або покликання, як більш повне пізнання, отже, прийняття своєї власної споконвічної природи, як невпинне прагнення до єдності, інтеграції, або внутрішньої синергії

особистості. Самоактуалізація передбачає реалізацію людиною своїх здібностей поряд з реалізацією особистісного потенціалу; вона одночасно є і метою, до якої рухається людина, і процесом даного руху. Прагнення до самоактуалізації є вищим рівнем мотивації особистості, природним, закономірним і необхідним процесом життя.

Самоактуалізація особистості - це складний саморух до повного розкриття власних можливостей і здібностей, який відбувається протягом усього життя та має свої особливості на різних етапах особистісного та професійного становлення[1;3]

Уявлення про те, що таке самоактуалізація і як виглядає самоактуалізуюча особистість, склалося на основі логічного дослідження особливостей життя, цінностей і спілкування душевно здорових, творчих і щасливих людей, проведеного А. Маслоу. Саме тому для вирішення поставленої цілі нашого дослідження ми використовували модифікований опитувальник самоактуалізуючої особистості Е. Шостром-А. Маслоу(САМОАЛ). Ціллю якого вважається визначення рівня самоактуалізації особистості.

Для вирішення поставлених задач своє дослідження ми проводили на базі Національного університету цивільного захисту України. В дослідженні брали участь курсанти 1-го та 4-го курсів факультету пожежної безпеки в кількості 40 осіб.

Провівши своє дослідження по вивченню даної теми на базі НУЦЗУ, в якому приймали участь курсанти 1-го та 4-го курсу факультету пожежної безпеки ми отримали дані, які свідчать про те, що у курсантів 1-го курсу більш виражені показники за шкалами креативність та аутосимпатія, що може свідчити про те, що вони більш творчо відносяться до життя, вони більш впевнені в собі.

У курсантів 4-го курсу більш виражені показники за шкалами автономність, цінності та орієнтація у часі. Тобто автономність у курсантів 4-го курсу є головним критерієм психологічного здоров'я особи, її цілісності і

повноти, вони більш незалежні і вільні. Їм характерні такі цінності як істина, добро, краса, цілісність, відсутність роздвоєності, життєвість, унікальність, досконалість, звершення, справедливість, порядок, простота, легкість без зусилля, гра, самодостатність. Цінності у 4-го курсу вказують на прагнення до гармонійного буття і здорових стосунків з людьми, далеке від бажання маніпулювати ними у своїх інтересах. Також вони добре розуміють екзистенціальну цінність життя "тут і тепер", вони здатні насолоджуватися актуальним моментом, не порівнюючи його з минулими радощами і не знецінюючи передчуттям прийдешніх успіхів.

Таким чином тривалість професійної підготовки дає позитивний вплив на формування самоактуалізації курсантів, добре розуміючих екзистенціальну цінність життя, встановлення міцних і доброзичливих відносин з оточуючими, здібність до адекватного самовираження та саморозкриттю.

Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження особливостей самоактуалізації курсантів НУЦЗУ на різних етапах професіоналізації дозволяє нам зробити наступні **висновки**.

Самоактуалізація полягає в передачі шляхів, за допомогою яких людина стає тим, ким може стати в залежності від своїх можливостей. Це і є спосіб, яким навчаються самоактуалізуючі особистості. Всі вони без винятку залучені в якусь справу, яка представляє для них цінність. Всі вони тим чи іншим чином присвячують своє життя пошуку справжніх, граничних цінностей буття-істини, краси, добра, досконалості.

Самоактуалізація - це прагнення особистості реалізувати свій потенціал у тій сфері, в якій вона бачить своє покликання. Спонування, прагнення, наміри, інтереси, цілі і завдання, які людина ставить перед собою, пов'язані з поняттям мотивації потреб. Про значний інтерес вчених до проблеми мотивації свідчить той величезний масив напрацювань і різних, часто протилежних концепцій, які відомі на сьогоднішній день.

Провівши своє дослідження по вивченню данної теми на базі НУЦЗУ, в якому приймали участь курсанти 1-го та 4-го курсу факультету пожежної безпеки ми отримали дані, які свідчать про те, що у курсантів 1-го курсу більш виражені показники за шкалами креативність та аутосимпатія, що може свідчити про те, що вони більш творчо відносяться до життя, вони більш впевнені в собі.

У курсантів 4-го курсу більш виражені показники за шкалами автономність, цінності та орієнтація у часі. Тобто автономність у курсантів 4-го курсу є головним критерієм психологічного здоров'я особи, її цілісності і повноти, вони більш незалежні і вільні. Цінності у 4-го курсу вказують на прагнення до гармонійного буття і здорових стосунків з людьми, далеке від бажання маніпулювати ними у своїх інтересах.

Таким чином тривалість професійної підготовки дає позитивний вплив на формування самоактуалізації курсантів, добре розуміючих екзистенціальну цінність життя, встановлення міцних і доброзичливих відносин з оточуючими, здібність до адекватного самовираження та саморозкриттю.

Список літератури

1. Калина Н. Ф. О самоактуализации личности – / Н. Ф. Калинина. – М.:Знание, 1997. – 245с.
2. Леонтьев Д.А. Самоактуализация как движущая сила личностного развития / Под ред. Д.А. Леонтьева. – М.: Сэнс, 2002. – С. 13-46.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Издательство "Питер", 1999. – 720с.